

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland

ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

Axel Juel: Sønderjylland. — M. C. Mathiesen: Skoleforeningen. — Ove Rode: Den 10de Februar 1920. — Cl. E.: En sydslesvigsk Landsbykirke. — Pastor Jørgensen: Herredsfogederne i Lø Herred. — Samleren.

Nr. 8. — 1. FEBRUAR 1930. — 6. Aarg.

KJØBENHAVNS HANDELSBANK

KJØBENHÅVN

ETABLERET 1873

Aktiekapital (fuldt indbetalt) . . . Kr. 50.000.000

Reservefond 31.016.061

FILIALER I:

AABENRAA - AARHUS - ESBJERG - ØGRAASTEN
HADERSLEV - HORSENS - KALUNDBORG - ODENSE
RANDERS - RØNNE - SØNDERBORG - TOFTLUND
TØNDER - VIBORG - VARDE

Biler udlejes H. Jensen Toft

altid pæne og under paalideligt

Førerskab.

Ogsaa over Grænsen.

Humlekærren, Tønder

Tel. 255.

Indmeld Dem i

„Historisk Samfund for Sønderjylland“

og tegn Abonnement paa

„Sønderjydsk Maanedsskrift“

Sønderjylland.

Alf Arxel Juel.

♦♦♦♦♦

Skønt nærnct og befæstet
af Thyras Grænselvold,
af enig Ulfred gæstet
Du blev fra Hedenold —
i tusind År omtvistet,
snart mundet og snart mistet.

Det brød man Dine Roser
og fremmed Blomst skød frem,
men dybt i Mark og Moser
Du gemte danske Hjem —
og hvad er Hertugluner
imod Svend Tveskægs Runer!

Skønt dansk som Moderlandet,
fordømt til fremmed Åg —
i Ånd og Tale blanded
sig fremmed Sjæl og Sprog —
men det, som Tiden glemte,
Din Muld med Troskab gemte.

Det var som Skæbnen lagde
som Vidner i dit Skød
de gyldne Horn, der sagde,
hvordan nor Tunge led —
skønt ranet og forsvundet,
de blev i Danmark fundet.

J, der trods Nag og Smerte
bevared danske Ord
og Danmark i Fert Hjerte,
så trofast som Fer Jord,
når Uret er bortvejret,
Fer Kærlighed har sejret!

Skoleforeningen.

Af M. C. Mathiesen i „Vor Fremtid“ 1907.

(Fortsat).

Paa dette Møde, der havde samlet et Par Hundrede Deltagere rundt om fra Nordslesvig, indledede Jensen, Lovrup, Forhandlingerne med at henvise til de sørgelige Erfaringer, Nordslesvigerne i vore Dage maatte gøre med Hensyn til Børnenes Undervisning i Modersmaalet. Det var jo saadan, at de nu næsten udelukkende var henviste til Hjemmet, hvis de skulde faa lært at læse og skrive deres Modersmaal. Formaalet med den paatænkte Forening var derfor at fremme Undervisningen i Dansk.

Andre af de Tilstedeværende udtalte sig i lignende Retning og fremhævede Nødvendigheden af, at Befolkningen samlede Kræfterne for at værne om sit Sprog og fremme Oplysningen blandt Ungdommen. Der herskede fuld Enighed om Foreningens Oprettelse. Lovene blev derefter drøftede og vedtagne, og der valgtes en Bestyrelse paa femten Mand, som igen til at lede Foreningens Anliggender valgte et Udvalg paa tre Mand: en Formand, Næstformand og Kasserer.

Det fulgte næsten af sig selv, at Posten som Formand blev betroet Gaardejer I. P. Jensen, der havde haft en saa væsentlig Del i Foreningens Tilblivelse. Til Næstformand valgtes Gaardejer *Anders Pedersen Lund* af Rejsby ved Ballum og til Kasserer samt Sekretær Gaardejer *Hinrich Thomsen* af Roost ved Arrild.

Lund var en fordringsløs, stille og bramfri Mand, men nød alligevel stor Anseelse paa sin Egn. Han var Søn af en rig Marskbonde, der havde ladet ham opdrage i Kristiansfelt; den herrnhutiske Skole i denne By nød paa hin Tid Ry som en fortrinlig Opdragelsesanstalt og samlede Elever fra fjern og nær. Den tyske Paavirkning, Lund her udsattes for, skadede dog ikke hans Nationalfølelse, han vedblev at være dansksindet, men var det, som de fleste af Vesteregnens Mænd, uden Bram og Blæst som noget, der fulgte af sig selv. Han var tillige en strengt kirkeligsinde og alvorlig Mand, hvorfor han ogsaa blev valgt til Medlem af Provinssynoden.

Medens Lund ikke var synderlig kendt udenfor sine nærmeste Omgivelser, var Thomsen kendt i videre Kredse og er bleven det end mere siden. Ved sin Begavelse, skarpe Forstand og alsidige Interesse erhvervede han sig allerede i en ung Alder sine Medborgeres Tillid. En Tid lang var han Medlem af Haderslev Kreds dag, desuden var han Menighedsrepræsentant, Medlem af Provsti og Provinssynoden og Kommissær for Landsbrandkassen. Det sidst nævnte Hverv blev ham frataget, efter at han var bleven Sekretær for Skole-

foreningen, fordi, som det hed i Landsdirektørens Skrivelse: „De driver ivrig Agitation i dansk Aand“. Thomsen besad et udpræget Organisations- og Administrationstalent, hvorfor man ikke let kunde have truffet noget bedre Valg til Posten som den ny Forenings Kasserer og Sekretær. Og naar Foreningen fra Begyndelsen af er bleven ledet med en mønstergyldig Omsigt, saa maa dette fortrinsvis tilskrives ham og den utrættelige Ihærdighed, hvormed han har varetaget og vedblivende varetager dens Anliggender.

Det skulde ifølge Vedtægternes § 1 være Skoleforeningens Formaal at fremme Oplysningen navnlig ved paa lovlig Maade at drage Omsorg for Børnenes og Ungdommens Undervisning paa Modersmaalets Grund.

Paa hvilken Maade denne Opgave tænktes løst, fremgaar af et Opraab, som Bestyrelsen udsendte kort efter, at Foreningen var bleven oprettet. Det hedder deri blandt andet:

„De fire Timers dansk Religionsundervisning ugentlig, som endnu er tilbage i de fleste Skoler, vil vi kæmpe til det yderste for at beholde, hvor man gør Forsøg paa at faa dem bort.

Hovedsagen er dog efter vort Syn, at Hjemmene selv tager fat paa at lære Børnene at læse og skrive Modersmaalet og meddele dem af dets rige Skatte. Derfor vil vi især opmuntre og hjælpe i den Retning, blandt andet ved at udsende Vandrelærere, som kan hjælpe Forældrene til at faa det rette Greb derpaa, give Anvisning paa Bøger og andet dertil nødvendigt Skolemateriale.

Hvor der gøres Forsøg paa at forhindre dette Arbejde, vil man med Raad og Daad hjælpe Medlemmerne til deres lovlige Ret.

De, der vil have deres konfirmerede Børn paa Efterskole eller Højskole og ikke selv har Raad til at bekoste dette, vil vi, saa vidt Midlerne strækker, hjælpe i Forhold til deres Trang.

I det hele vil vi gøre alt, hvad vi formaar, for at værne om og pleje Modersmaalet og det danske Aandsliv hos Børnene og Ungdommen, for at der kan være en vel oplyst og kraftig, dansk Slægt til at afløse den nuværende.“

Foreningen vandt hurtig Tilslutning; allerede et Aar efter sin Oprettelse havde den over 4000 Medlemmer, og dette Antal steg i de følgende fem Aar til 4781, det højeste, den hidtil har haft. Men samtidig med, at Foreningen traadte ud i Livet, begyndte ogsaa Genvordighederne for den. Politimyndighederne forsøgte at forhindre dens Bestyrelse og mange — henved 400 — over hele Nordslesvig fordelte Tillidsmænd i deres Arbejde. Det regnede med Pengebøder for formentlig ulovlige Pengeindsamlinger, hvilket førte til Retssager, som dog i Regelen endte med, at de Tiltalte blev frifundne. Nogle Aar arbejdede Foreningen saa i forholdsvis Ro; men under Køllerstyret

maatte den paany tage en Tørn. Politiet søgte dels ved Trusler, dels ved at stille en eller anden attraaet Begunstigelse i Udsigt at bevæge Medlemmerne til Frafald. Det blev saaledes næsten en Regel, at Udmeldelser ikke alene af Skoleforeningen, men ogsaa af Sprogforeningen og Vælgerforeningen stilledes som Betingelse for at faa ukonfirmerede Tjenestedrønge og Tjenestepiger fritaget for at besøge Skolen i Sommertiden. Nuværende Landsretsdommer Dr. jur. Hahn, der den Gang var Amtsdommer paa Als, og Amtsdommer Lindemann i Toftlund fandt desuden paa at fratage Forældrene Rettigheden til at bestemme over deres konfirmerede Børn, saafremt de sendte dem paa Efter- eller Højskole i Danmark eller lod dem træde i Tjeneste hos et Medlem af de danske Foreninger. Det var en hel Krig mellem disse og Myndighederne. Det sidste Paafund medførte mange Ubehageligheder og flere Retssager; men skønt disse endte med, at de overordnede Domstole gav Klagerne Medhold og frakendte de nævnte Amtsdommere Myndigheden til at berøve Forældrene deres Bestemelsesret over Børnene af de anførte Grunde, og skønt mangan Husbond forblev standhaftig og hellere gav Afkald paa at faa en Tjenestedreng eller Tjenestepige fritaget for at besøge Skolen end paa sin Ret til at være Medlem af de fuldt ud lovlige Foreninger, saa fandtes der dog mange, som gav efter for Trykket og udmeldte sig.

Amtsdommer Lindemann lod desuden i Aaret 1902 i Anledning af en Retssag, der var indledet imod et Par af Skoleforeningens Tilidsmænd i Toftlundegnen for formentlig Optrævning af Bidrag, Foreningens Regnskabsbøger beslaglægge, aabenbart for paa denne Maade at faa Kendskab til, hvorfra Foreningen havde de betydelige Midler, hvormed den understøttede dem, der ikke selv evnede at bestride Udgifterne ved Opholdet paa en Skole i Kongeriget.

Al denne Forfølgelse medførte meget Arbejde og mange Fortrædeligheder for Bestyrelsen og navnlig for Sekretæren; men han var utrættelig og lod sig ikke skræmme. Værre var det, at Foreningens Medlemsantal i disse Aar — fra 1899 til 1904 — bestandig sank. Fra 4781 gik det ned paa 3750. Thi derved aftog i tilsvarende Grad Bidragene, medens paa samme Tid Andragender om Hjælp til Skolebesøg i Danmark var i jævn Stigning. Efterhaanden indtraadte der dog igen noget roligere Forhold, og saa begyndte Medlemsantallet paa ny at stige, indtil det nu atter er oppe paa over 4700.

Foreningens Virksomhed gik i Begyndelsen, som anført, i to Retninger: den understøttede Hjemmeundervisningen i Dansk, og den ydede uformuende Forældre Hjælp til at sende deres konfirmerede Børn paa en eller anden Skole i Danmark.

Ledelsen af den førstnævnte Virksomhed overdroges Frimenighedspræst Poulsen i Bovlund og Gaardejer Falle Lildholdt i Løjtkir-

keby, og som Vandrelærere antoges Lærer Kasper Jensen og Lærerinde Henriette Gubi. De to lønnedes af Foreningen, medens de Familier, der benyttede dem, gav dem frit Ophold, saa længe de underviste Børnene. Deres Virksomhed blev dog ikke af lang Varighed; de preussiske Myndigheder forbød den, ligesom de havde forbudt Oprettelsen af danske Privatskoler og al Privatundervisning i Dansk overhovedet.

Børnene var saaledes udelukkende henviste til den Undervisning i Dansk, der kunde skaffes dem i Hjemmet uden Hjælp fra andre end de Kræfter, Hjemmet selv raadede over inden Døre.

Under disse Forhold maatte et Ophold paa en dansk Skole efter Børnenes Konfirmation faa forøget Betydning, og da, som ovenfor nævnt, Forsøget paa ogsaa at lægge Forældrene Hindringer i Vejen paa dette Omraade glippede, er denne Side af Foreningens Virksomhed stadig bleven fortsat.

Straks det første Aar efter Foreningens Oprettelse ydede den Understøttelse til 266 unge Mennesker af begge Køn, af hvilke nogle drog paa Efterskole, andre paa Høj- eller Landbrugsskole, atter andre paa Haandværkerskole eller en anden Lærestalt i Kongeriget. I Køllertidens værste Periode sank Antallet et Aar ned paa 191; men derefter er det paa ny steget jævnt, indtil det i Aaret 1906—07 igen udgjorde 266, og allerede for indeværende Vinterhalvaar er det paa omtrent samme Højde. Ikke færre end henved 3500 unge Nordslesvigere har saaledes ved Foreningens Hjælp i Aarenes Løb kunnet besøge en Skole i Danmark, og hvilken Indflydelse dette har haft særlig paa deres Kendskab til det danske Sprog, fremgaar noksom af en Sammenligning mellem deres skriftlige Arbejder ved Indtrædelsen i og Udtrædelsen af den paagældende Skole. Forskellen er for manges, vel endog de flestes Vedkommende saa iøjnefaldende, at den maa vække Forbavselse. Men bortset derfra øver et saadant Besøg jo ogsaa en meget heldig Indflydelse i andre Retninger.

I Aaret 1899 afløstes Jensen som Foreningens Formand af Gaardejer *Andreas Tyssen Hansen* af Randerup. Han var den Gang en Mand paa 65 Aar, en støt og stærk Personlighed, der siden sin Barndom med største Interesse havde fulgt de mange og store Omskiftelser i politisk og kirkelig Retning, hans Egn og vor Landsdel har været underkastede, og taget levende Del i det alt sammen. Han havde som lille Dreng gaaet i Skole hos den bekendte Skolemand Kristen Kold, der den Gang havde en Privatskole i Forballum, havde derefter besøgt Almueskolen, var en Tid lang bleven undervist privat af Sigfred Ley, der ligesom Kold var en ejendommelig Personlighed, og havde i nitten Aars Alderen været et Aars Tid paa Rødding Højskole. Efter at være bleven gift og have overtaget sin Moders Fødegaard i

Randerup blev han snart en af Egnens Tillidsmænd. Han blev valgt ind i Sogne- og Herredsraadet, var en Tid lang Kommuneforstander, Medlem af Kredsagen og var en af de 47, der i 1867 blev sendte til Berlin for at takke den preussiske Konge for § 5 i Pragfreden og anmode om, at den snart maatte blive opfyldt. Desuden har han i over 40 Aar staaet i Spidsen for Egnens Frimenighed. Det er dog ikke alene sine Meningsfæller, hvem Hansen har indgydt Agtelse og Tillid. Ved sin jævne Fremtræden, sin Sagkyndighed og Paalidelighed aftvang han ogsaa Modstanderne Agtelse. Et Vidnesbyrd herom er, at han, der ikke kan Tysk, som Medlem af Kredsagen under Forhandlingerne fik Lov til at betjene sig af det danske Sprog længe efter, at dette var forment de øvrige Medlemmer. Landraaden satte nemlig megen Pris paa at høre hans Mening.

Ved given Lejlighed har Hansen udtalt om sig selv: „Saa vidt jeg kan skønne, er det den Vejledning, jeg har faaet hos Sigfred Ley og paa Rødding Højskole, der i aandelig Henseende har været mest medvirkende til at præge min Vandel her i Livet. Og naar jeg nu lader mine Tanker gaa tilbage over de Aar, der er henrundne, saa siger jeg Vorherre Tak for hans Førelse med mig hidtil. Stort har jeg sandelig ikke udrettet her i Verden; men lidt godt mener jeg dog at have gjort, og det kan jeg godt give Herren Æren for.“

Det var med fuld Ret, at Rigsdagsmand Jessen paa det danske Aarsmøde i 1904 et Par Dage før Tyssen Hansens 70-aarige Fødselsdag udtalte, at han var en Mand med mange Venner og ingen Fjender, men at dette ingenlunde hidrørte fra, at han var en ubetydelig Mand, eller en Mand, der søgte at holde det til gode med alle. Tyssen Hansen var tværtimod en betydelig Mand, en helstøbt Karakter, der saa enhver lige i Øjnene og sagde sin Mening, som den var; jævnt og ligefrem, men aldrig krænkende.

Sit Hverv som Skoleforeningens Formand har Tyssen Hansen røgtet med samme Omhu og Trofasthed som alle de øvrige, der i Tidens Løb har været ham overdragne, og han har omfattet den Gerning, der derved blev lagt i hans Haand, med en sjælden Varme og Forstaaelse.

Eft Par Aar efter, at Tyssen Hansen var bleven Formand, gjorde den Forfølgelse, Foreningen vedvarende var udsat for, det nødvendigt, at der blev foretaget en Omdannelse af Bestyrelsen saaledes, at den kom til at bestaa af kun to Medlemmer med et Tilsynsraad ved Siden.

Ledelsen af Foreningen og dens Anliggender kom derved ene i Tyssen Hansens og Thomsens Hænder.

Skoleforeningens Virksomhed er ildeset af Fortyskningsmændene, mere ildeset endog end Sprogforeningens og Vælgerforeningens. Da det danske Sprog i 1888 blev fortrængt fra Skolen, jublede de og

troede, at det vilde være umuligt for den danske Befolkning ret længe at klare sig i Sprogkampen, og at der var gjort et betydeligt Skridt hen imod det af dem attraaede Maal, at udrydde Danskheden og det danske Sprog saa langt det preussiske Herredømme rækker. Nu er der gaaet næsten 20 Aar siden den Tid, og endnu er man lige vidt. Kærligheden til det danske Sprog er endog snarere vokset end aftaget; endnu vedkender Ungdommen og den opvoksende Slægt i Nord-slesvig sig frejdigt det danske Sindelag og fylkes under den gamle Fane: „Vi er Danske og vil vedblive at være Danske“, og endnu lever Haabet om engang igen at blive forenet med det gamle Fædreland.

Skoleforeningen har sin store Andel i, at det er saa. Det veed vore Modstandere saare godt, og man kan derfor heller ikke undre sig over, at de ser saa skævt til den. Paa den anden Side er der ingen af vore nationale Foreninger, der omfattes med større Interesse af den danske Befolkning; derom vidner dens Medlemsantal, der er større end nogen af de to andres, skønt Skoleforeningen er den yngste af de tre.

Fra et dansk nationalt Standpunkt betragtet er det en velsignelsesrig Gerning, Skoleforeningen har udfoldet, og det vilde blive et uerstatteligt Savn, hvis den ophørte; den er uundværlig for Bevarelsen af vort Modersmaal og Styrkelsen af Danskheden. Deri maa der ligge en Tilfredsstillelse for de Mænd, der ofrer Tid og Kraft og Arbejde paa Foreningens Anliggender, samt en Opmuntring til fortsat Anstregelse; men deri ligger til visse ogsaa, hvilket stort Ansvar der paa-hviler dem. Hidtil har de med Klogskab og Dygtighed klaret alle de Skær og Hindringer, der er blevne lagte Foreningen i Vejen, og den danske Befolkning stoler trygt paa, at det ogsaa vil lykkes dem her-efter.

Den 10de Februar 1920.

Af Ove Røde i „Politiken“ 10. 2. 20.

Mod denne Dag har Danmark i tre Menneskealdre stræbt og stundet. Vejen har baade været tung og bugtet. Men fra Tiden imellem 1830 og 1840, da den nationale Modsætning mellem tysk og dansk blev enkelte i Folket bevidst, og indtil nu, da den ligger klar for alle, har Programmet været Tilvejebringelse af en Grænse, der skilte mellem tysk og dansk. Det er selvfølgeligt, at man ikke, da den første Grundsten til dette nationale Program blev lagt, kunde vide endsige erklære, hvor Grænsen maatte drages. Det nationale Problem var nyt, og det rejstes paa Baggrund af historisk, retslig og admini-

strativ Dunkelhed, Uklarhed, ja Forvirring. Det er forstaaeligt, at Programmet i 1842 kunde formes som et Danmark til Ejderen. Slesvig var en historisk Enhed, ikke mindst for Slesvigerne, og det nationale Gennembrud voksede først efterhaanden fra Enkeltmands Oplevelse til en folkelig Bevægelse. Det er rigtigt, hvad *Johan Ottosen* i sin Bog om *P. Hiort-Lorenzen* skrev, at Ejderprogrammets Fejl ikke var, at det blev opstillet, men at det ikke blev forladt, da det havde gjort sin historiske Gerning.

I 1848 efter det slesvig-holstenske Oprør, under Indtryk heraf og af udenlandske Statsmænds Syn paa vort Mellemværende med Tyskland vaagnede Tanken om en Deling af Slesvig efter *den* nationale Grænse, som det da var muligt at fastslaa. Men Tanken blev kvalt i Fødslen, og Danmarks første nationale og konstitutionelle Ministerium, Martsministeriet af 1848, sprængtes paa Spørgsmaalet. Ejderprogrammet genoptoges under uendelige krafftørende indre og ydre Stridigheder, indtil Krigen gennemtvang den Magtafgørelse, der førte Slesvig udelt bort fra Danmark og siden ind i det tyske Rige. London-Konferencen havde forgæves paa ny kaldt paa Delingstanken, men ethvert Raad fra Vestmagternes Side blev vraget af Danmark i forfængelig Tillid til historisk og traktatmæssig Ret.

Foran mig ligger et gulnet Manuskript, skrevet med klare gotiske Bogstaver, det lille Skrift om *Aarsagerne til Danmarks Ulykke*, hvori Orla Lehmann i 1865 førte sit Forsvar for den national-liberale Politik fra 1848—64, og hvori er optegnet alle de indre og ydre Aarsager i Datidens Danmark og Evropa, der forklarede denne Politiks Sammenbrud og Danmarks Nederlag. Men halvt gemt i disse Blade som en Tvivl og Angst, der holdes nede, synes det Spørgsmaal at stige frem, om ikke det gamle Program fra 1848, Slesvigs Deling efter Nationaliteter, rejst i Tide og uvægerlig fastholdt selv mod strid Strøm, kunde have kæmpet sig frem til Frelse for Nederlaget.

Nu, efter fem og halvtredsindstyve Aar, i Dag og d. 7. Marts, gennemføres dette Folke-Program. Hvis *Aarsagerne til Danmarks Lykke* i Dag skulde optegnes, maatte først og fremmest nævnes den nationale Tankes Vækst til uovervindelig Styrke i Slesvig. Intet har, efter at denne Tanke var blevet klar over sig selv, kunnet udrydde den. Den blev nærret af Haab, saa vel som af Modgang. Haab bragte den til at spire og folde sig ud. Modgang lod dens Rødder gribe saa dybt og fast i Slesvigs Jord og tilførte dens Stamme saadanne Strømme af Liv, at ingen Vold kunde rive den op eller knække den.

Længst er det Slægtled forsvundet, som modtog Pragfredens § 5 som Vidnesbyrd om, at London-Konferencens Raad endnu levede, og at Paris i den saa Midlet til at udslette gammel Uret. For mangan

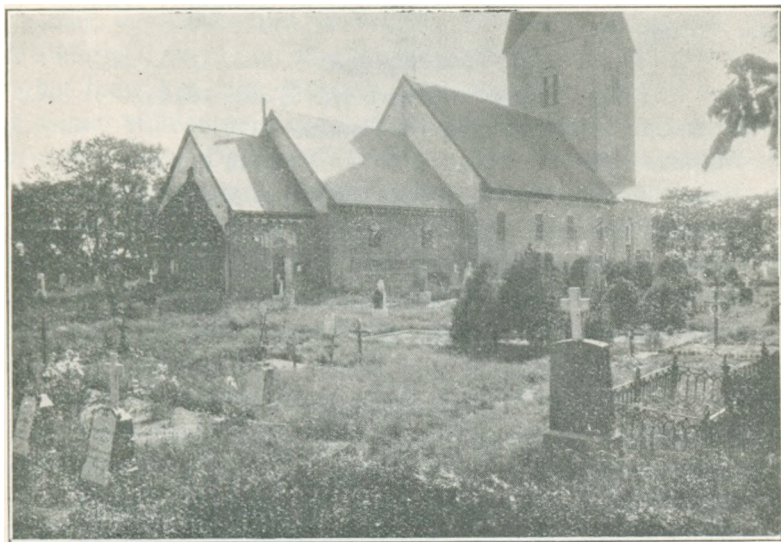
Dansk som for den, der skrev „Aarsagerne til Danmarks Ulykke“, døde Haabet ved Sedan, og de overlevede selv ikke Haabet. Men Slægt følger Slægt, og Historiens Hjul drejer sig langsomt, men sikkert. Alle gode Tanker skal slet ikke dø. Af 1848's Tanker og Pragfredens Frø spirede og voksede det Folkeprogram, som nu opfyldes.

Alle Danskes Sind er derfor i Dag vendt mod Slesvig paa dets første store Valgdag, da uforgængelig Troskab belønnes med en Oplevelse, som kun sjældent times et Folk. Tre Slægtled har stridt sig frem først under Tvivl, siden i fast Forvisning, snart under Haab, snart mod alt Haab, mest under bitter og stormfuld Modgang, til sidst i pludseligt Lys, frem mod de Dage, der erklærer: Mellem Danmark og Tyskland skal Grænsen drages efter Folkets Ønske ved fri Afstemning.

At have kæmpet for disse Dages sejrige Tanke, hvori Retfærdighedens evige Princip er nedlagt, gennem et langt Liv under alle Tidens Vilkaar og at have fastholdt den i Sejrens Øjeblik, er den varige Hæder for den Mand, der slutter Rækken af de danske Slesvigeres Førere i Udlændigheden, og som nu fører sit Folk hjem.

En sydslesvigsk Landsbykirke.

Paa ovenstaaende Billede skal man tænke sig Taarnet og det store Skib i Vest bort, saa har man en stilren romansk Landsbykirke, som vi heldigvis ikke finder saa faa af i vor Landsdel. Korrunding, Kor og Skib er vel bevaret i de gamle Forhold til hinanden, med de

gamle Sten, de smaa romanske Vinduer og den enkle Frise under Taget.

Kirken blev i Tidens Løb for lille. I andre Sogne forlængede man Skibet mod Vest, rev Korrundingen ned og byggede til Koret i Øst, byggede Tværfloje — eller opførte en hel ny Kirke. Her i dette Sogn løste man Spørgsmaalet paa en original Maade: Man lod den lille, gamle Kirke staa uforandret og byggede et nyt større Skib til. Endnu senere rejste man det stolte Taarn ved Vestgavlen. Saaledes har vi i Dag det Særsyn at se Kirken stige i fem Trappetrin fra Øst til Vest: Korrunding, Kor, gammelt Skib, nyt Skib, Taarn.

Denne ejendommelige Kirke staar i *Hatsted* lidt Nord for Husum.
Cl. E.

Herredsfogederne i Lø Herred.

Efter Pastor Jørgensens „Chronik des Kirchspiels Døstrup“

I Rigsarkivet i København findes en „Fortegnelse over Retsbetjente pp. i Jylland 1660 - 1847“. Under *Lø Herred* læses følgende: Otto Friderich v. Buchwald til Troyborg etc. var 1726 i Besiddelse af Kaldsrettigheden til Herredsfoged- og Skriverembedet, der ved Skjøde af 10. Aug. 1812 blev overdraget til Kongen“. Derefter følger følgende Fortegnelse:

Herredsfogder

(tillige Herredsskrivere fra 7. Juli 1812).

Jens Lauridsen nævnes 13. Septbr. 1679

Mathias Friis 1711

Peder Wedel, 25. Maj 1726, konf. 14. Marts 1727

Thomas Clausen, konf. 17. Marts 1752

Johan Mathias Dahl, konf. 27. Februar 1767

Peder Tychsen Himmarnk, 7. Juli 1812

Niels Anthon, 18. August 1819

Ferdinand Brasen, 19. Juli 1822.

Herredsskrivere.

Christopher Rautenstein, konf. 21. April 1731

Peder Ludvigsen, konf. 27. April 1742

Peder Tychsen Himmarnk, konf. 14. Juni 1780.

Til denne Fortegnelse kan der gøres følgende Bemærkninger:

I Skærbæk Dødsregister staar følgende:

„1698 Die 28. April blev *Jens Lauritzøn* af Barsbel Herridsfoged i Lø Herred begravet — fød i Laurup i Døstrup Sogr. Par.: Laurs Madzen — Anne Laurses. Anno 1669 kom hand her til Sognet —

kom udi Egteskab med Erl. og gudfrygtige Pige Anne Madzd. af Kringelum 1671 d. 29. Octobr. Avlede tilsammen 9 Børn, 5 Sønner og 4 Døttre . . . Anno 1678 blev hand beskikket til Herredzfoged udi Løh Herred af det Høyadelig Herrskab til Troyborg og siden hans Bestalling af Hans K. M. confirmeret d. 25. Martii. Samme Aar aflagde hand sit Embedes Æd; Levede christl. og haandhævede og administrerede Retten tilbørl.“

Ovenstaaende Fortegnelse kan suppleres med følgende:

Jens Lauridsens Efterfølger var ikke Mathias Friis, men *Otto Daniel Clausen*. Om hans Kaldelse læser vi følgende i Lø Herreds Tingbog:

Tingsvidne af 28. Mai 1698:

„Mons. Otto Daniel Clausens Vocation, som ved sin introduction for Retten blev oplæst, liuder saaledis:

Ich Otto Friederich von Buchwald auf Troyburg, Borstel und Grabou Erbherr uhrkunde und bekenne hiemit und Krafft dieses, dass ich an stelle des neuligst verstorbenen Herritz-Voigten, den unter meiner jurisdiction belegenem Herritzvoigten Dienst in Løe Harde überlassen habe an den vollfürnehmen Man Otto Daniel Clausen auf Borsholm, Constituire und bestelle demnach erwehnten Otto Daniel Clausen zum bestalten Herritzvoigten an den Løehardisch Gerichte, mit der Condition, dass er das Recht ohne Ansehung einiger Persohn, auch einiger Geschenk und Gabe gewissenhaft und verantwortlich administrire und verwalte, und in seiner function und Bestallung allewege nichts versäume und unterlasse von dem, so in ihre Königl. Mayst. allergnädigsten Lou und Recht von einem rechtschaffenen Herritzvoigten requiriret und erfordert wird, dagegen geniesst und behält er vor seiner Mühwaltung die gantze Hoff in Bassholm frey, so wohr vor den jährlichen Obrigkeitl. Gefällen als Königl. Contribution, so auch vor allen oneribus, deren andere Höffe möchten unterworfen sein. Imgleichen gebühret auch wie billig alles dasjenige, so sein Vorweser vor ihm gehabt und was ihre Königl. Mayst. allergnädigste Lou und Recht einem Herritzvoigten vergönnet und zuleget. Uhrkundlich unter meiner eigenhändig unterschriff und vorgedrucken Hochadelige Einsiegel.

Troyborg, d. 14. May Anno 1698. Otto Friederich von Buchwald“.

Otto Friederich v. Buchwald var altsaa allerede 1698 i Besiddelse af Kaldsrettigheden til Herredsfogedembedet, og da denne Rettighed allerede i Mageskiftekontrakten af 17. Oktober 1579 blev tilstaaet Peter Rantzau, har alle efterfølgende Godsejere paa Trøjborg sikkert haft den. Først ved Forordning af 3. Juni 1809 indskrænkedes Adelens Rettigheder, idet Herremanden herefter skulde bringe tre egnede Personer i Forslag, af hvilke Kongen saa vilde udnævne den ene. Godsejerne gav imidlertid ikke uden videre Afkald paa deres gamle Ret.

Til Trods for Forordningen af 3. Juni 1809 udnævnte Ejeren af Trøjborg, Bendix Holst, efter Herredsfoged Dahls Død i 1812 Peder Tychsen Himmarn til Efterfølger, og han hævdede denne Ret, indtil Kongen mod Betaling af en Pengesum ved Skøde af 10. Aug. 1812 fik den af ham.

Otto Daniel Clausens Efterfølger som Herredsfoged var *Mathias Friis*. Fra 1710—1712 boede han paa den Trøjborgske Helgaard i Drengsted, som Hans Brodersen før ham havde i Fæste og som Hans Hansen Hyberg fik efter ham. I Lø Herreds Skyld- og Panteprotokol læses, at „Vel Edele Herritzfogit udi Løherrit Hr. Matthias Fries ved Bredebro d. 4. Junii Ao. 1712 sælger med fuld Festens Opladelse sin hidindtil paaboende heele Gaards Bygning og Huuse i Drengsted ligesom de nu forefindes og bebyggt er med alt, huis der er søm-jord- og Naglefast, Kackelofven i dend Nør Quist og det liden træ Hüschen ved dend synder Brede undtagen, til Hans Hansen af Høybierrig for 633 Rdlr. 16 Ss.“ Halvdelen af Købesummen skal betales straks, Resten til Mikkelsdag. Sælgeren lover at holde Køberen fri for Fæstetiltrædelsespenge og fri for Hovtjeneste til Trøjborg i fire Aar.

Ogsaa den følgende Herredsfoged, *Peder Sørensen Wedel*, boede en Tid lang i Døstrup Sogn. Han boede først i Aaspe, men flyttede siden til Lovrup, hvad der ses af følgende Obligation:

„Kiendes og underskriver Peder Wedel af Lourup Herredsfoged udi Løve Herredt, og hermed Vitterlig gjør ret Vitterlig Gield skyldig at være Welagtbahre og forstandige Mand Niels Pedersen Sandemand her i Lourup 800 D, som hand Jess Bundsen da hand dette mit Sted her i Byen beboede udi Reede Penge Lant og med forstragt havde, da i Henseende at hand formedelst overflødig gield og sine Creditores tiltale og Fordringer, Sit Huuss og Eiendom maatte quittere, som mig dend 6. November 1738 nest afviget ved offentl. Auction ved tent Lyss blef tilslagen. Og som samme Summa Penge endnu her ved Stavnen hefter, og mig ved Gaardens Tiltrædelse af Velbemelte Niels Timmermand betroed. Hvilke Capital nembl. 800 D. ieg hermed lover og forpligter mig og mine Arvinger fra dette mit Brefs Dato (Saa som Rendten, deraf til dato er bleven betalt) at regne, Aarligen at forrentte med Fem pro Cento, og omsider naar nogen af os ey dennem eragter saaledes lenger at have bestaaende, skal Capitalen lovligen Eet half Aarstid tilforn opsiges, hvoreffter Capitalen med forfaldende Rendte skadesløs i alle maader skal vorde (nest Guds hielp) betalt. Ellers er imellem os aftalt, at om saa var, det hereffter kunde være min Evne, at ieg noget for opsigelsens tid paa Capitalen kunde betale, da tillades mig det, Til forsikring for ald skadeslidelsse Pandsætter ieg hermed min paaboende halve Gaards Bygning med tilliggende Bøndergrund og Eiendom, samt havendes og fangendes Gods saa

meget som fornøden gøres, til hannem og sine Arvinger skadesløs Betalning og erstattelse. Til Bekræftelse under min Haand og hos-trygte Signet. Datum Lourup, d. 21. November Ao. 1740. Peder Wedel.“

Herredsfoged Peder Wedel døde i Lovrup og blev begravet i Døstrup Kirke den 23. April 1751.

Herredsfoged *Thomas Clausen* boede ikke i Døstrup Sogn, men hans Efterfølger, *Johan Matthias Dahl*, der først boede i Emmerlev, senere i Brede Sogn, boede fra 1776 til sin Død i Drengsted. Han blev begravet paa Døstrup Kirkegaard den 1. Oktober 1810. Han var medvirkende ved Udskiftningen i Døstrup Sogn.

De tre sidste Herredsfogeder har ikke boet i Døstrup Sogn.

SAMLEREN.

Den synske Pige. Der var en Pige, der tjente i Ullerup Sogn. Saa siger hun en Morgen til sit Herskab: „Vi faar Indkvartering.“ — „Hvor ved Du det?“ — „Jo, jeg saa i Nat en ride op for min Dør paa en skimlet Hest. Jeg sprang ud af Sengen og hen til Vinduet, men saa var han forsvundet.“ Men nogle Dage efter kom der en ridende paa en skimlet Hest, akkurat som hun havde set den Nat.

Den samme Pige kunde se mange Ting. Da tjente hun hos Johan Andresens Fader. Da saa hun, der kom en hel Hoben Indkvartering, og der strømmede en hel Hoben Soldater ind ad en Dør paa Ladevæggen ved den ene Ende. „Men der er jo ingen Dør der.“ sagde de, da hun fortalte, hvad hun havde set. Men senere blev der brudt Hul der, og der kom virkelig Indkvartering.

Engang var der stor Staahej i Aabenraa, og saa var hun — Anna Brun hed hun — og flere Piger derude, og saa blev hun staaende og saa, at der kom nogle forbi med røde Benklæder. „Hvad blev du

staaende efter?“ spurgte de andre Piger, der var gaaet videre. „Jo, saa I ikke dem med de røde Benklæder.“ Nej, det havde de ikke set. Men der har siden ikke været noget.

Hun var engang ude paa en Vej her i Ullerup, og der blev hun væltet omkuld af en Skare, og det var en Ligskare.

Joh. Andresen, Ullerup, ved C. Ludvigsen, Aabenraa.

Remser fra Frøslev.

Ri og rost
aa by te Hans sin Kost.
Hvinne skal den væ-e,
Øvermaarn der,
ven æ Trom begynder aa gær,
saa skal den væe.

Ri, ri og rape,
Maarn komme Babe
mæ fire fede Galte,
lægge dem i Salte,
hæng dem op og røg dem,
tej dem nee og steg dem
te Julavdens Nare.

Ag, ag, aalde,
Skoven vil omfaalde,
Hæ I it se min ti smaa Faar,
fem vaa vie
og fem vaa graa;
de haj aal Klokke aa,
saa næe som lil Per Schok i Taa,
han haj den rø Høl aa.

—

Ride, ride Ranke,
sko min Hest den blanke
fra e Møl og te e Køl,
der vaar ingen anne in'
som to gammel skirn Kvin,
de saad aa kogt en Grøe,
den vaar hverken sur eller søe,
den vaar hverken haard eller bløe.
Æ tov en Stik og vil saa gjæn slik.
Per han tov en Bran
og slov mæ øver min Han.
Æ gøe dem en væe Skaj,
æ staak El i dæ bæst Laj.
Æ løf, de smøg,
æ ræn, de bræn
ne te Povl og Per.
„Povl er do hjemme,
maa æ laan din Vinger?“
„Hvor vil do fly hen?“
„Ue i min Fars vester Affildgaard.“
Dér vaar Bord og Bænke,
dér vaar Piger og skænke
aa dér vaar Dreng og kyt æ Buld
og Piger aa spin Guld.
Hu ha, højt sa, der vaar nok aa
tej av.

—

Haj-did-lum ven æ Ræv vil kom
og tej lil N som et Gjeslingung.
Saa vil æ it forbej ham,
vinne æ Ræv vil kom aa tej ham.

—

Ag aa ro te Synneborre Bro,
aa køf lil Søster' et Par ny Hos aa
Sko.
Den gammel Mand vil aa ha et Par.
Han skul tøv te Paask, te Pinsda,
te æ Rov vaa maan, te æ Byg vaa
slovn,
te æ Havre stoj i Skokke.

—

Sko min Hest, hven kan bæst!
De kan e Præst, nej kan han ej,
de kan e Smej,
ham hvad der bor ved de vester Lej.
Han kun it hol sin Kun i Frej,
faa aal æ Skælm, der drov æ Vej
a' stej.

Nap Nilken ue, slaa Søm i.
Nap Nilken ue, slaa Søm i.

—

De vaar en Mand op aa e Hus aa
tæk.

Saa kun han it ræk.
Saa faalt han ne'e i e Kaal
og gav et stort Braal.

Laurids Schmidt, Egebæk.

— —

Stokken i Drengsted. I Dreng-
sted fandtes der i gamle Dage en
„Stok“, over en Grøft. Folk kaldte
den „Gundas-Stok“, og naar Børn
om Aftenen gik over Stokken, hør-
te de efter, om de ikke kunde høre
Gunda spinde nede under Stokken.
Folk mente, at en gammel Kone
var omkommet der, og at hun hav-
de hedt Gunda, hvorfor Stokken
skulde have dette Navn.

Henrik Kaudsen, Drengsted.

— —

En Remse.

Fattemand køe te Møl',
han sång saa frit,
for han skuld' ha Grøe til sin Nar'
aa de var a Klit-Klit-Klit-Klump.
Søe Mjælk aa dyp 'em i,
aa Kjærnmjælk aa smæk 'em i.

Maron Jensen, Døstrup.

— —

Trøjborgs Arkitekt.

Ved Thomas Otto Achelis, Haderslev.

Peter Hirschfeld har forleden for-
modet¹⁾, at Hercules Oberberg²⁾ har
været Trøjborgs Arkitekt, den samme

— — —

) Peter Hirschfeld, Schleswig-Hol-
steinische Schlösser und Herren-
sitze im 16. und 17. Jahrhundert
Kiel 1929, S. 69.

2) Jfr. Vejle Amts Aarbøger 1924,
S. 307.

Mand altsaa, der byggede Hansborg Slot og har arbejdet baade ved Koldinghus og Tønning Slot. Formodningen bliver paa en heldig Maade bekræftet ved den Kendsgerning, at „Meister harcules“ i Aarene 1575—1580 hver Sommer har opholdt sig i Tønder^{*)}.

— —

En gammel Sang. I Februar-Hæftet 1929 af „Sdj. Mdsskr.“ stod der i Fortællingen om den gamle Kniplestue et Brudstykke af en Vise, som man sang ved Dansen. I min Faders gamle Lommebog fandt jeg endnu følgende Vers under Overskriften:

Fra Tirslund Sogn.

Min Fa'er han gæv mæ femten Faar,
De vår sort' og hvid';
Og løver vi til et andet Aar,
Saa fæer vi hunder og fir'.

O Gud velsign' vor gamle Mo'er,
Den yndigste Rosenblomm',
Æ tænkt, hun vår i Himmerig',
Da gik hun Norden omm'.

Og vi går ej fra dette Hus,
Før vi ser Morgenstjerne;
Og vi vil drikke vos en Rus,
Og det maa vi saa gjerne.

Og vi skal ha'e vos et lille bitte Vip,
Og det skal vær det sidst',
Og det skal vær' saa hovsomm langt,
Som herfra og til Riib'.

Frøderik Rudbeck, Aarøund.

— —

Franskmændene i Felsted.

Da Franskmændene laa i Kvarter i Felsted Sogn, kom der Franskmænd til en Mand Johs. Kr. Mau og forlangte Kost. Manden var ikke hjemme, det var kun hans Kone og Datter. Franskmændene sad og spillede

hele Natten, og de kunde ikke blive fri for dem. Naar de bad dem om at forlade Huset, truede de dem med en Sabel og sagde, at den skulde de smage, hvis de ikke vilde tie. Den ene af Døtrene vilde de slæbe bort, men Moderen truede dem med en Bordkniv, saafremt de tog Pigen. Men det agtede de ikke paa. Men i det samme kom der en Officer, som hørte Spektaklet og spurgte, hvad der var i Vejen, og Moderen pegede paa Pigen, som var besvimet, og fortalte ham Sammenhængen. Officeren befalede alle Mand at følge med. Soldaten blev ført til Graasten, hvor han led Spidsrod, og efter faa Dages Forløb døde han. De andre Arresterter blev straffet, fordi de stod og saa paa uden at hjælpe.

C. C. B. ved C. Ludvigsen, Aabenraa.

— — —

Hvorfra Graast-n har Navn.

Mellem Graasten og Sønderborg laa i det 14de Aarhundrede en gammel Kro, som blev kaldt Graasten, og den blev ogsaa kaldt Sønderborg Kro. Den laa i Nærheden af Bøffelkobbøl. I samme Kro tjente en Skænkejomfru. Hun saa en Mand i Nærheden af Dybbøl køre til Flensborg med et stort Læs Korn. Om Aftenen kom han tilbage og drog ind i det Værtshus. Han bad Pigen om noget at spise, han saa meget bedrøvet ud. Saa spurgte Pigen, hvorfor han saa saa bedrøvet ud. Fordi jeg skammer mig ved at tage paa Borg. Paa Borg, sagde Pigen, jeg saa dig jo før med et Læs Korn. Ja, sagde han, jeg er blevet overfaldet i Skoven. Hun spurgte, om han ikke omtrent kunde sige, hvor han var blevet overfaldet. Her logerer en Kgl. Jæger med to Blodhunde, og de kan maaske finde Røverne. Han er gaact hen at sove, men jeg vil gaa hen at vække ham. Pigen gik og vækkede ham og fortalte ham hele Sammenhængen,

^{*)} Ludwig Andresen, Zur Geschichte des Klosters in Tondern, i Nordelbingen, 7. Bind 1929, S. 16.

Manden kom, og tog sine Hunde med, og han spurgte nøje, hvor Stedet var. Begge i Forening gik sammen. Imidlertid laa et Stk. Tøj revet af Manden. Han tog det og viste Hundene og sagde: Puds! Det varede kun et Øjeblik, og saa gøede Hundene, og de gik hen til Stedet, hvorfra Lydene kom, hvor begge Hunde havde Røverne fat, hvorpaa der lød to Skud, og Røverne laa paa deres Gerninger. Manden fik sine Penge, og Pigen fik sin Belønning, og den Sten, som de sad paa, blev ført til det Værtshus og Værtshuset fik Navn efter Stenen og Byen efter Værtshuset.

C. C. Haugaard, Nybøl, ved C. Ludvigsen, Aabenraa.

Hertug Hans og Bønderne.

Hertug Hans befalede sin Foged at ride ud og fra Svenstrup Bymark tage Land ind til Herregaarden. Da han var i Færd hermed og havde taget omtrent et Par Boels Land ind, blev Bønderne urolige og stillede sig med Hatten i Haanden og bad Hertugen, om Skellet dog maatte blive der, hvor de stod. Dette tillod han, og Stedet her kaldes derfor Bønroi eller Bønraad. Det ligger paa Svenstrup Mark.

Pastor Knudsen, Lysholm, ved C. Ludvigsen, Aabenraa.

Den øde Mølle.

Vandmøller har der-fohen været mange af paa Als, da Fjordene var mere dybe og Aaerne mere vandrige. Langs med den Vej, der fra Landevejen gaar ind til Stevning, ligger en stor Eng, der har Afløb ned til Havet og vel engang har staaet i Forbindelse med det. Ved det Vandløb laa der for- dum to Vandmøller, den ene i Jep Wrangs Mark op ad efter Landevejen, den anden længere nede ved

Stålbromark. Denne kaldes den øde Mølle.

De to Møllere bar Brødnid til hinanden og tvidsede hinanden ved enhver Lejlighed. Den nederste Mølle var temmelig skrøbelig og brøstfældig. Heraf benyttede den anden Møller sig engang, da der var kommen dem noget imellem. Den Sjelleruper Møller aabnede en Nat det store Skyt, hvorved Vandet med Voldsomhed styrtede ned imod den anden Vandmølle, Mølleren her anede ikke det mindste og havde altsaa ikke været saa forsigtig at aabne sit Frisky. Ved den stærke Vandmasse skylledes Møllen bort og heraf fik Stedet sidenefter Navnet.

Pastor Knudsen, Lysholm, ved C. Ludvigsen, Aabenraa.

Urren Hoej.

Der sad et lystigt Selskab i det lille Husmandshjem i Flovt og fortalte naturligvis Spøgeseshistorier. Gamle E. lagde ogsaa løs: „A var jo osse en Avten øvver i Øjsby o' saa listet a saa'n ved Midnat hjem aa æ Raad-Kirkevej — o' I maa stikk' mæ o' tej Bloej a mæ — da saa æ ham den Knejt, han var lang i æ Ben o' smal i æ Ryg, men urren Hoej.“

„Såj Do novve te ham?“

„Næj, a såj it novve, men a keg' ham bare saa'n lig' ind i æ Hoej - - - o' saa spanked' han gelik om æ Hjønn - - -.“

Frederik Rudbeck, Aarøsund.

Forvarsel. Hos en Bonde i Majbøl kom en Dag Konen ind i Storstuen. Da hun lukkede Døren op, stod deres Tjenestepige oppe i Enden af Stuen og var ligklædt. Hun stod der, idet Konen slog Øjnene op, men Synet forsvandt straks. Faa Dage efter stod Pigen Lig i samme Stue.

Ved C. Ludvigsen, Aabenraa.

Tønder Amts Centraltrykkeri

Østergade 40

Tønder

Telefon 141

Bog- og Akcidenstrykkeri
Formularlager - Bogbinderi

Sjældne antikvariske Bøger fremskaffes hurtigt og billigt gennem vor stadige Forbindelse med Ind- og Udlandets største Antikvariater.

Hans Becks Boghandel
(J. N. Jepsen)
Tønder

Vi er altid Køber til ældre sønderjydske Litteratur.

Johs. Paulsen Schmidt's Boghandel, Tønder

Vestergade 67

Telefon 261

Stort Udvalg i Skønlitteratur, Fyldepenne, Æskepost, billige franske Raderinger og Lædervarer.

Hurtig

og præcis Besørgelse af alt indenfor Bog-, Kunst og Musik-Branchen fra Indland og Udland.

I VESTSLESVIG

bør man læse

VESTKYSTEN.

Bil-

Traktor — Motor — Maskin

Smøre-

Olier

Fedt, Vognsmerelse, Gear-
kasseolie og Drivremme

kun Ima Kvaliteter

CARL BORCH

Tønder

Telf. 44

H. P. Lorentzen

V. J. Lund's Eftf.

Bogbinderi og
Protokolfabrik

TØNDER

Østergade 40 Telf. 106 Over Gaarden

Alt Bogbinderarbejde
udføres hurtigt og solidt.

LYS & KRAFT
RADIO
STOREGADE 24 TLF. 378
N. PICULELL

Sønderjydsk Maanedsskrift
Tønder

Postgiro Nr. 9816.

Abonnementspris fjerdingaarlig ved Posten Kr. 1,65, — i
Boghandelen eller frit tilsendt fra Seminarielærer Eskildsen
i Tønder Kr. 1,50.